

dr hab. Stanisław Brach prof. uczelni
Dyscyplina Artystyczna
Sztuki Piękne
Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie
Wydział Rzeźby

Kraków 09.09.2022

RECENZJA

rozprawy doktorskiej oraz dorobku artystycznego pani mgr Alicji Buławki - Fankidejskiej w związku z postępowaniem doktorskim w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki wszczętym przez Radę Naukową ds. stopni w dziedzinie sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku.

Temat pracy doktorskiej: „CERAMIKA – SZTUKA DOTYKU. Transfer termoaktywny”.

Podstawowe dane o doktorancie

Pani mgr Alicja Buławka - Fankidejska urodziła się w 1983 roku w Starogardzie Gdańskim. W 2003 roku ukończyła Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych w Gdyni – Orłowie. W latach 2005 – 2010 studiowała na Wydziale Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku. Dyplom obroniła w pracowni prof. Sławoja Ostrowskiego w 2010 roku, aneks z ceramiki artystycznej zrealizowała w pracowni prof. Teresy Klaman. Od 2013 roku jest asystentką w Pracowni Ceramiki Artystycznej na Wydziale Rzeźby i Intermediów Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku. Pracę doktorską zrealizowała pod opieką promotorską pani prof. Teresy Klaman. Doktorantka zajmuje się głównie ceramiką artystyczną, prowadzi alternatywne metody wypalania ceramiki. Fascynuje ją eksperymentatorskie podejście do działań twórczych związanych z ceramiką. We współpracy z Akademią Sztuk Pięknych w Gdańsku oraz wspólnie z mężem organizują i prowadzą plenery "Ceramika alternatywnie" nieopodal Skórcza.

Ocena dorobku twórczego, artystycznego i naukowego

Pani mgr Alicja Buławka - Fankidejska jest laureatką m.in.: wyróżnienia (w 2013 roku) oraz Nagrody Głównej - Award of Excellence (w 2015 roku) za pracę ceramiczną „Into the Wild” w Cluj International Ceramics Biennale, Museum of Art, Cluj – Napoca,

Rumunia; Nagrody Rektora Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku w 2015 i 2021 roku. Brała udział w wystawie pokonkursowej „Best 2015” w Galerii Gallatea w Bukareszcie. Prezentowała swoje obiekty ceramiczne na czterech wystawach indywidualnych w Polsce: Ceramika. Powrót do domu (2017), Ceramika. 36,6°C (2017), Ceramika (2017) oraz Myślę i czuję ceramicznie (2018).

Artystka brała udział w wielu wystawach zbiorowych m.in.: Gdańskim Biennale Sztuki (2017, 2020), wystawie jubileuszowej gdańskiej ASP pt: „Metafora i Rzeczywistość” (2015), Triennale Ceramiki w Bolesławcu (2018), wystawie „Skala” w Galerii Pionova w Gdańsku (2017), wystawie „Gunter Grass – kolekcja plus” w Gdańskiej Galerii Guntera Grassa (2016), „Ceramique 45” Chateau de Saint Jean le Blanc we Francji (2019), wystawie „Territories” Design Days, Vilnius Technology and Design College, Litwa (2019), Ogólnopolskim Przeglądzie Rzeźby Ceramicznej WL4 w Gdańsku (2019), Concours de Ceramica de l’ Alcora w Hiszpanii (2019), cyklu wystaw zbiorowych „Metal Art” na Litwie (2019), III Latvia Ceramics Biennale. Martinsons Award (2021), XIII Festiwalu Wysokich Temperatur, Wrocław (2021), International Ceramic Exhibition "Keramika - Ceramika" Olomouc (Czechy) 2021 oraz plenerach: m.in.: International Ceramics Symposium Olomouc (Czechy) 2021. Brała również udział w projekcie „Organizacja, przygotowanie i przeprowadzenie projektu nadania dekoracji artystycznych zespołowi elewacji kamienic w obszarze Głównego Miasta w Gdańsku”, realizacji obiektów ceramicznych i aluminiowych na elewacjach kamienic przy ul. Ogarnej, Szerokiej, Rybackie Pobrzeże oraz przy ul. Świętojańskiej w Gdańsku (2014-18).

Ocena rozprawy doktorskiej, część pisemna i artystyczna

Praca doktorska „**CERAMIKA – SZTUKA DOTYKU. Transfer termoaktywny**” pani mgr Alicji Buławki - Fankidejskiej jest wynikiem przeprowadzonych przez doktorantkę badań nad formą ekspresji rzeźby ceramicznej jako potencjału aktywizującego zmysły, zwłaszcza przekroczenia bariery oglądu wzrokowego na rzecz fizycznego kontaktu z obiektem. Pani Alicja jest skupiona jedynie na materii ceramicznej jako medium artystycznej wypowiedzi, od tradycyjnego formowania, który w sposób naturalny zależy od dotyku, do bezpośredniego doznania, rzeczywistego

przeżycia, fizycznego kontaktu z obiektem. Rozprawa doktorska napisana jest poprawnie i czytelnie. Podzielona jest na pięć rozdziałów, poprzedzona wstępem z bardzo bogatą bibliografią oraz indeksem źródeł internetowych co świadczy o szerokim zakresie wiedzy doktorantki w tej dziedzinie. Praca ta jest w całości oparta na własnych doświadczeniach związanych ze stworzeniem bogatej kolekcji obiektów do doktoratu, nakreśleniem kontekstu historycznego ceramiki oraz fascynacją techniką raku amerykańskiego artysty. Całość pracy doktorskiej jest wzbogacona o zdjęcia prac i wypalów w piecach alternatywnych.

W pierwszym rozdziale pt. „Ceramika - konteksty” doktorantka zaznacza w szerokim kontekście tło historyczne wykorzystywania gliny przez człowieka od czasów prahistorycznych do współczesności. Zauważa jak ważną rolę odegrała glina na przestrzeni wieków wykorzystywana do formowania naczyń, figurek czy tabliczek piśmiennych, które obecnie dają nam informacje na temat życia codziennego naszych przodków. Pani Alicja wspomina o dużym wpływie ruchów artystycznych przełomu wieku XIX i XX, „Arts and Crafts” działającego w Anglii, czy szkole Bauhausu w Niemczech, które miały duży i pozytywny wpływ na rozwój sztuki użytkowej i afirmację rzemiosła w Europie i Ameryce. Zwraca także uwagę na rozwijający się w Polsce proces poszukiwań własnej tożsamości i stylu narodowego po czasach zaborów, odwołując się do tradycji ludowych w Spółdzielni Artystów Plastyków ŁAD. Prezentuje również w rozprawie doktorskiej spojrzenie na lokalne tradycje ceramiki Gdańska i okolic (Kadyny), wraz z powstającą po wojnie Wyższą Szkołą Sztuk Plastycznych najpierw w Sopocie, a następnie w Gdańsku, która przekształciła się w Akademię Sztuk Pięknych. Było to w tamtych czasach jedno z najważniejszych środowisk ceramików w Polsce, z takimi nazwiskami jak: Hanna Żuławska, Andrzej Trzaska, Maria i Zbigniew Alkiewiczowie, Henryk Lula czy Maria Teresa Kuczyńska. W trzeciej części pierwszego rozdziału pani mgr Alicja Buławka – Fankidejska ukazuje nam własne inspiracje i fascynacje amerykańskim stylem wypalania raku (*Western – style raku*) Paula Soldnera. Był on pierwszym uczniem Bernarda Leacha, który warsztatu tworzenia i wypału ceramiki uczył się w Japonii i Chinach. To Paul Soldner zmienił sposób redukcji ceramiki japońskiej w wodzie na materiał dymny, odcinając dostęp powietrza naczyniem.

W drugim rozdziale pt. „**Proces – od idei do obiektu**” doktorantka przeprowadza nas przez proces twórczy własnych prac, od idei do gotowego dzieła. Dzieli się wrażeniami na temat materiału, w którym pracuje. Gлина dla niej to cyt.: *“Materiał performatywny, nośny, lokalizujący, eklektyczny, żywy i zawsze współczesny, percepcyjny i jak na razie, dla mnie ostateczny, wieńczący i definiujący. Wszystko to stanowi kontekst, który stał się centralnym elementem mojej narracji.”*.... W tym rozdziale pani mgr Alicja Buławka – Fankidejska opisuje szczegółowo swoją pracę doktorską – artystyczną. Stworzony przez doktorantkę cykl sześciu rzeźb ceramicznych stanowi podstawowe dzieło pracy doktorskiej. Pokazuje nam wielowątkowy zakres działań, od wyciskania z form gipsowych, formowania ręcznego do wypału. Doktorantka zwraca szczególną uwagę na proces tworzenia – bezpośredni dotyk. Stanowi on dla doktorantki najważniejszy etap, który nawiązuje do historycznej zażyłości ludzkości z gliną utrwalaną w ogniu. Same obiekty są kadrkami sylwetki kobiecego ciała, ciała doktorantki. Pani Alicja swoje rzeźby upraszcza, geometryzuje, buduje je na osi symetrii. Mogę pokusić się o stwierdzenie, że doprowadza je do symbolu, znaku. Obiekt **Pierwsza forma** jest bardzo statyczny, pionowy, masywny, w kolorze czerni i szarości, występuje na jego powierzchni delikatna faktura jako pozostałość zastosowanego efektu *naked raku* glinki. Jest jak płyta antyczna z opisem swojego twórcy. Rzeźby pt.: **Forma druga, Forma piąta i Forma szósta** to dla mnie obiekty znaki, symbole. Proste w formie, oszczędne w kolorze, gładkie, dodatkowo polerowane przed lub po wypale. Stanowią swoisty tryptyk współgrający formą, wolumenem i kolorem. Doktorantka doprowadziła interpretację aktu - sylwetki do doskonałego znaku oraz potwierdziła opanowanie warsztatu ceramicznego na najwyższym poziomie. Dwie kolejne rzeźby pt.: **Forma trzecia i Forma czwarta** to mistrzowski popis koloru na powierzchni rzeźb przy zastosowaniu tlenków metali i wypale redukcyjnym. Przypuszczam, że przypadkowość położonych barw na płaszczyźnie, linii przecinających wypukłość formy oraz powstałych zacieków była w dużym stopniu kontrolowana. Te zabiegi technologiczne potwierdzają wysoki poziom znajomości warsztatu ceramicznego. Są dowodem na to, że doktorantka przez cały czas procesu powstawania dzieła kontrolowała zamierzony efekt. Chociaż sama doktorantka przyznaje, że po raz pierwszy zmierzyła się z tak dużym formatem rzeźb i trudnościami podczas palenia w piecach specjalnie

zaprojektowanych przez siebie. Pani Alicja od czasu zakończenia studiów jest zafascynowana alternatywnymi wypalami ceramiki i dostrzega ich nieograniczone możliwości w sposobie uzyskiwania zaskakujących efektów końcowych, które trzymają twórcę do końca w niepewności.

Do części artystycznej doktoratu Pani mgr Alicja Buławka - Fankidejska dołączyła jeszcze trzy panele - obrazy ceramiczne, które, jak sama pisze, stały u podstaw jej pracy doktorskiej - dzieląc się z nami swoimi doświadczeniami z najpiękniejszego stanu jakim jest macierzyństwo. Przedstawiła portrety swojej córki na płycie, używając angob, kredek pigmentowych i pigmentów ceramicznych, tworząc swoisty obraz malarski. Całość została wypalona w piecu gazowym z zastosowaniem redukcji, co nadało tej pracy przestrzenności i wyostrzyło kolor. Myślę, że doktorantka w tym działaniu zmierzyła się nie tylko z procesem twórczym, czy nowym doświadczeniem na płaszczyźnie, ale przede wszystkim upublicznieniem wizerunku dziecka, tworząc osobisty pamiętnik dotyczący macierzyństwa, cielesności, dotyku, przepływu energii między matką a córką. Zastosowała w tej pracy powłokę termoczulą, którą opisuje w kolejnym rozdziale pt.: **„Eksperyment: powłoka termoczulą – transfer termoaktywny”**. Naklejenie powłoki termowrażliwej dała doktorantce możliwość opowiedzenia w sposób nienachalny i delikatny o intymnej korespondencji pomiędzy oglądającym a dziełem. Eksperyment ten po raz pierwszy doktorantka zastosowała na potrzeby indywidualnej wystawy „Ceramika. 36.6 C” w Przestrzeni Sztuki WL4 w Gdańsku. W czwartym rozdziale pt.: **„Sztuka dotyku”** pani mgr Alicja Buławka – Fankidejska w szerokim kontekście analizuje świat ceramiki, którego jesteśmy świadkami dzisiaj. Performatywność tworzenia doktorantka spostrzega jako rodzaj akcji plenerowych, działań na zewnątrz pracowni, samego tworzenia rzeźby jak i wypalania ceramiki w obecności odbiorcy, widza i współodczuwającego. Doktorantka czerpie inspiracje z działań, jakie mają lub miały miejsce w innych częściach świata, np.: Niny Hole i jej widowiskowych wypalów obiektów dużych rozmiarów w piecach opalanych drewnem, podczas których artystka pracuje z całym zespołem i przed publicznością jak w teatrze. Doktorantka, podobnie jak Niny Hole, chce dokonywać tego aktu wieńczącego dzieło wraz z tłumem, który współtworzy razem z nią pewien rodzaj spektaklu. Pani Alicja podaje w tym rozdziale wiele takich przykładów performatywnej

Podsumowanie

Od kilku lat mam przyjemność śledzić rozwój artystyczny naszej doktorantki. Jestem pod ogromnym wrażeniem dużego dorobku artystycznego, udziału w wystawach w Polsce, jak również za granicą, plenerach i różnych sympozjach, wraz z ostatnimi pobytami twórczymi z tego roku, w Centrum Sztuki Współczesnej Mark Rothko w Łotwie oraz w Guldagergaard – International Ceramic Research Center w Danii.

Czytając część teoretyczną, przeglądając całą dokumentację oraz analizując pracę artystyczną przygotowaną do doktoratu, opisaną w dysertacji, stwierdzam, że praca stanowi jedność, przenika się. Teoria jest wykładnią inspiracji i doświadczeń praktycznych w ceramice. Praca ukazuje dużą dojrzałość pani mgr Alicji Buławki – Fankidejskiej, tak od strony teoretycznej, jak i warsztatu rzeźbiarsko ceramicznego. Doktorantka wydaje się być w całości pochłonięta przez materię ceramiczną. Nie widzi obecnie innego medium, w którym chciałaby pracować, ale równocześnie dzieli się dziełem z nami, aktywizuje nas, zachęca do bezpośredniego kontaktu, dotyku, czucia tej materii całym sobą. **Praca doktorska pani Alicji Buławki - Fankidejskiej przedstawia bardzo wysoki poziom artystyczny, dlatego rekomenduje ją zgodnie z zarządzeniem Rektora 20/2018 z dnia 17 kwietnia 2018r. do wyróżnienia.**

Konkluzja

Po dogłębnym zapoznaniu się i analizie dysertacji, dokumentacji dorobku artystycznego oraz pozostałej dokumentacji niezbędnej do napisania recenzji rozprawy doktorskiej pani **mgr Alicji Buławki - Fankidejskiej**, z przekonaniem mogę stwierdzić, że przedstawiona rozprawa doktorska spełnia warunki, które określa art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2017 poz.1789 ze zm). **W związku z powyższym wnioskuję do Rady Naukowej ds. stopni w dziedzinie sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku o podjęcie uchwały o nadaniu stopnia doktora Pani mgr Alicji Buławce – Fankidejskiej.**

dr hab. Stanisław Brach prof. uczelni

